

НАПРЯМИ ЗМІЦНЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

*В. Прокопишак, асистент, О. Чотик, здобувач, О. Сущенко, здобувач
Львівська державна фінансова академія*

Постановка проблеми. Ефективна інвестиційна діяльність підприємств забезпечує фінансову стійкість і гарантує досягнення високих фінансових результатів. Від обсягів інвестицій залежать забезпеченість фінансовими ресурсами та кінцеві результати діяльності. Саме прибуткові підприємства можуть бути активними учасниками не тільки інвестиційного процесу в країні, а й найбільш привабливими суб'єктами кредитних відносин.

Активна інвестиційна діяльність підприємств позитивно впливає на темпи відтворення засобів виробництва. У свою чергу цей процес залежить від прийняття інвестиційних рішень підприємств, які ґрунтуються на інформації про привабливість об'єктів інвестування, адже інвестиційна діяльність залежить від різноманітних природно-кліматичних, соціальних, економічних, фінансових та інших особливостей. Тому в умовах трансформації підприємств виникає потреба в оцінці їх інвестиційної привабливості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблему інвестиційної діяльності підприємств досліджували багато вітчизняних і зарубіжних учених-економістів, зокрема І. А. Бланк, П. Ю. Буряк, Д.Брейлі, С. Л. Брю, К. В. Васьківська, Г. В. Возняк, М. Я. Дем'яненко, М. І. Крупка, С. В. Онишко, В. М. Опарін та ін. Зазвичай наукові дослідження стосувалися теоретичних засад і рекомендацій щодо формування системи інвестиційного забезпечення економічного зростання підприємств. Проте, незважаючи на велику кількість публікацій і значні досягнення в теорії та практиці інвестиційного розвитку підприємств, є частина питань, які залишаються дискусійними.

Постановка завдання. Метою нашого дослідження є обґрунтування теоретичних і методологічних положень інвестиційного розвитку підприємств та розробка практичних рекомендацій, спрямованих на вдосконалення інвестиційного процесу. Для досягнення зазначеної мети були поставлені такі завдання: обґрунтувати процес формування інвестиційних ресурсів; обґрунтувати напрями зміцнення активів підприємств; розрахувати потребу в основних засобах підприємства.

Виклад основного матеріалу. Ефективне здійснення інвестиційної діяльності у будь-якій сфері економіки визначається раціональним використанням інвестиційних ресурсів. Формування інвестиційних ресурсів є важливою складовою інвестиційної та загальної фінансової стратегії підприємств, а також вихідною умовою здійснення інвестиційного процесу на всіх його стадіях. Інвестиційна діяльність може здійснюватися за рахунок:

- власних фінансових ресурсів інвестора (прибутку, амортизаційних відрахувань, грошових заощаджень громадян та юридичних осіб);
- позичених фінансових коштів інвесторів (облігаційних позик, банківських і бюджетних кредитів);

- залучених фінансових коштів інвестора (коштів, отриманих від продажу акцій, пайових та інших внесків громадян та юридичних осіб);
- бюджетних інвестиційних асигнувань [3, с. 658-683].

З метою обґрунтування напрямів зміцнення активів використаємо метод математичного моделювання «послідовних наближень» для розрахунку потреби в інвестиціях підприємств, зокрема потреби в інвестиціях для основних засобів.

Сьогодні саме розмір підприємства, технічний стан, потенціал основних засобів значною мірою визначають можливості виробництва та його потужність. З цього твердження випливає потреба в забезпеченості виробництва основними засобами, аналізі їх технічного стану, умов використання, росту, а також оцінці впливу основних засобів на зростання виробництва продукції.

Економічна статистика визначає основні засоби як сукупність створених людською працею матеріально-речових цінностей, які цілком і в незмінній формі діють протягом тривалого часу і поступово втрачають свою вартість.

Зростання обсягів основних засобів в економіці визначається різноманітними чинниками: збільшенням кількості виробничих ресурсів, підвищенням їх якості та вдосконаленням способів їх використання. Усе це, як правило, потребує інвестицій. Тому останні виступають як основний регулятор темпів економічного зростання.

Одним із найважливіших засобів виконання численних економічних завдань, зокрема проведення аналітичного дослідження, є економіко-математичне моделювання. У побудові моделей економічного зростання доцільно враховувати два моменти вкладання інвестицій: у момент свого здійснення вони підвищують сукупний попит, а в наступні періоди збільшують сукупну пропозицію внаслідок приросту виробничих потужностей.

У моделі економічного зростання всі ендогенні параметри є функціями часу. Основною метою побудови моделей економічного зростання є визначення певних умов, котрі необхідні для динамічної рівноваги. Під динамічною рівновагою розуміємо такий розвиток економічного процесу, за якого зростаючі від періоду до періоду обсяги сукупного попиту і сукупної пропозиції завжди дорівнюють один одному.

Для усталеного процесу розвитку темпи зростання основних засобів підпорядковуються рівнянню:

$$\eta^T = (\alpha r + a_F)(1 + \eta + \dots + \eta^{T-1}), \quad (1)$$

де η – річні темпи зростання основних засобів;

T – тривалість використання основних засобів;

r – рентабельність основних засобів;

α – частка інвестованого прибутку в основні засоби;

a_F – річна норма амортизації.

Рівняння (1) доцільно розв'язувати ітераційним методом. Це спосіб чисельного розв'язання економіко-математичних задач. Його сутність – знаходження алгоритму пошуку за наближеним значенням шуканої величини наступного, точнішого наближення. Застосовується у разі, коли послідовність наближень за вказаним алгоритмом збігається. Такий метод називають також методом послідовних наближень, методом повторних підстановок, методом простих ітерацій тощо.

Для чисельних розрахунків його доцільно подати у такому еквівалентному вигляді:

$$\eta^T = (ar + a_F)(\eta^T - 1) / (\eta - 1),$$

$$(\eta^T - 1) / (\eta - 1) = 1 + \eta + \dots + \eta^{T-1} \quad (2)$$

Обчислення проводили для варіанта з такими умовами:

- рентабельність основних засобів становить 10% ($r = 0,1$);
- половина прибутку використовується на оновлення основних засобів ($\alpha = 0,5$);
- термін використання основних засобів становить 10 років ($T = 10$);
- річна норма амортизації $1/10$ ($a_F = 0,1$).

Перша ітерація починається за значенням показника $\eta_1 = 1 + \alpha r = 1 + 0,05 = 1,05$. У подальших ітераціях до показника темпів зростання основних засобів додається значення $0,01$. За методом підстановки значень наступних ітерацій обчислюємо окремо ліву і праву частини рівняння (2). Наступним кроком є обчислення різниці цих двох частин (Δ). Обчислення продовжуємо, доки Δ не змінить знак на протилежний. Це свідчить про максимальне наближення показника до його правильного значення. Саме в цій точці і визначається приблизне значення темпу зростання основних засобів η .

Приклад розрахунків:

$$\eta^T = (ar + a_F)(1 + \eta + \dots + \eta^{T-1}) = (ar + a_F)(\eta^T - 1) / (\eta - 1),$$

де:

$$(\alpha = 0,5), (r = 0,1), (T = 10), (a_F = 0,1);$$

$$ar + a_F = 0,05 + 0,10 = 0,15;$$

$$\eta^{10} = 0,15(\eta^{10} - 1) / (\eta - 1);$$

- підставляємо в рівняння початкові умови,

отже, ліва частина: $\eta_1 = 1,05$; $1,05^{10} = 1,6289$;

і права: $0,15(1,05^{10} - 1) / (1,05 - 1) = 0,15(1,6289 - 1) / 0,05 = 1,8867$;

різниця $\Delta_1 = 1,8867 - 1,6289 = 0,2578 > 0$;

- далі наступна ітерація (збільшення показника темпів росту основних засобів на $0,01$), отже, ліва частина: $\eta_2 = 1,06$; $1,06^{10} = 1,7908$;

права: $0,15(1,06^{10} - 1) / (1,06 - 1) = 0,15(1,7908 - 1) / 0,06 = 1,9771$;

різниця $\Delta_2 = 1,9771 - 1,7908 = 0,1863 > 0$;

- ліва частина: $\eta_3 = 1,07$; $1,07^{10} = 1,9671$;

права: $0,15(1,07^{10} - 1) / (1,07 - 1) = 0,15(1,9671 - 1) / 0,07 = 2,0725$;

різниця $\Delta_3 = 2,0725 - 1,9671 = 0,1054 > 0$;

- ліва частина: $\eta_4 = 1,08$; $1,08^{10} = 2,1589$;

права: $0,15(1,08^{10} - 1) / (1,08 - 1) = 0,15(2,1589 - 1) / 0,08 = 2,1730$;

різниця $\Delta_4 = 2,1730 - 2,1589 = 0,0141 > 0$;

- ліва частина: $\eta_5 = 1,09$; $1,09^{10} = 2,3674$;

права: $0,15(1,09^{10} - 1) / (1,09 - 1) = 0,15(2,3674 - 1) / 0,09 = 2,2789$;

різниця $\Delta_5 = 2,2789 - 2,3674 = -0,0885 < 0$.

Отже, ми дійшли до результату, коли значення різниці Δ у п'ятій ітерації перетнуло «0» і змінило знак на протилежний. З цього доходимо висновку, що значення показника темпів росту основних засобів лежить в інтервалі $1,08 < \eta < 1,09$.

За допомогою запропонованої моделі можна визначити потенціал приросту основних засобів підприємства за певний період. Тобто за наявності показників рівня рентабельності основних засобів, тривалості їх використання, річної норми амортизації та частки інвестованого в основні засоби прибутку можна розрахувати приблизний показник приросту основних засобів за певний період і використовувати його в економічному плануванні та розрахунку потенціалу основних засобів.

Слід зазначити, що підвищення ефективності управління інвестиційною діяльністю підприємств обмежується низкою чинників, зокрема умовами соціального та політичного середовища, рівнем кваліфікації та внутрішнім опором їх реструктуризації.

Усунення негативного впливу цих чинників є передумовою підвищення ефективності інвестиційного менеджменту та інвестиційної привабливості аграрного сектору. Врахування причин низької інвестиційної привабливості підприємств дає змогу об'єктивно оцінювати інвестиційну діяльність галузі. В аналізі процесів входження у галузь інвесторів з інших сфер економіки необхідно враховувати високий рівень трансакційних витрат, які пов'язані з високим ризиком контрактних відносин з підприємствами у зв'язку з обмеженою дією законодавства щодо захисту прав кредиторів.

Оцінка процесу здійснення інвестиційної діяльності підтвердила відсутність жорсткої лінійної послідовності його етапів, що спричинено особливостями структури управління підприємств, розмірами проектів, неповнотою і значною вартістю інформації. Врахування цих чинників дає змогу об'єктивно оцінювати інвестиційну діяльність у галузі.

Зважаючи на необхідність залучення інвестицій у виробничий процес, потрібно згадати такі основні методи фінансування інвестиційної діяльності, як самофінансування, акціонування, боргове фінансування, фінансування за рахунок дотацій, змішане фінансування. У свою чергу необхідно розглянути шляхи залучення інвестицій для розвитку підприємств:

- підвищення рентабельності підприємств і можливостей самофінансування, тобто здійснення власних інвестицій;
- створення галузевих і міжгалузевих фондів амортизації на основі економічно обґрунтованих нормативів амортизаційних відрахувань;
- випуск цінних паперів під конкретні проекти для широкого залучення коштів підприємств і населення;
- розширення іпотечного кредитування;
- залучення коштів позабюджетних та інноваційних фондів, страхових компаній, комерційних банків, внутрішніх інвестиційних позик;
- використання іноземних інвестицій, кредитних ліній та кредитів міжнародних фінансових організацій тощо.

Державне регулювання інвестиційної діяльності підприємств повинно здійснюватися на основі трьох груп методів: економічних, організаційних і правових. Економічні методи становлять собою сукупність амортизаційної, податкової, кредитної, інноваційної, цінової політики та політики у сфері формування людського капіталу.

Основна функція амортизаційної політики – забезпечити відтворення основних фондів підприємств. Економічна сутність амортизаційних відрахувань полягає у

фінансуванні капітальних інвестицій, що спрямовуються здебільшого на придбання, виготовлення і ремонт основних засобів. Якщо у майбутньому підприємства ефективно та цілеспрямовано використовуватимуть амортизацію, на перспективу можна розглянути введення прискорених методів нарахування амортизації для окремих видів техніки. До нецілеспрямованого використання амортизаційних відрахувань відносять покриття поточних витрат, підвищення заробітної плати, виплати премій працівникам за особливі досягнення тощо [1, с. 43-51].

Податкова політика реалізується через використання різноманітних видів і форм податкового стимулювання з метою покращання стану інвестиційної сфери. Як зазначає А.С. Музиченко, вітчизняні підприємці справедливо вважають чинне податкове законодавство конфіскаційним. Виникла ситуація, за якої регулююча функція податків практично не виконується. Тому зниження податків має супроводжуватися диверсифікацією податкових ставок, а самі знижки – надаватися за цільові результати [2, с. 46-53]. Розмір сплаченого податку з прибутку залежить від обсягу інвестицій.

З метою удосконалення кредитної політики та поліпшення стану фінансового забезпечення довгострокові кредити належить надавати підприємствам із врахуванням особливостей їх функціонування. Зокрема можемо внести такі пропозиції:

- створити мережу банківських організацій, що забезпечать встановлення на довгострокові кредити низьких відсоткових ставок, не більше ніж 10%;
- відновити початок погашення таких кредитних коштів на третій або четвертий рік користування ними.

Поряд із довгостроковим необхідно сприяти розвитку й короткострокового банківського кредитування. Форми й методи короткострокового кредитування повинні максимально враховувати такі особливості функціонування та кругообігу засобів виробництва.

Висновки. Отже, питання кредитування підприємств, що є джерелом їхньої інвестиційної діяльності, залишається відкритим, і важливу роль у його вирішенні повинна відігравати держава. Адже надання позик підприємствам дасть змогу не лише відновити матеріально-технічну базу, а й розпочати процес впровадження інновацій у виробництво.

На сьогодні основною метою державної інноваційної політики України є створення соціально-економічних, організаційних і правових умов для ефективного відтворення, розвитку й використання науково-технічного потенціалу країни, забезпечення впровадження сучасних, екологічно чистих, безпечних, енерго- та ресурсоощадних технологій, а також виробництво конкурентоспроможної, екологічно чистої продукції.

Бібліографічний список

1. Захарін С. М. Інвестиційне забезпечення відтворення основних фондів / С. М. Захарін // Економіка України. – 2007. – № 5. – С. 43-51.
2. Музиченко А. С. Державне регулювання інвестиційної діяльності / А. С. Музиченко // Формування ринкових відносин в Україні. – 2004. – № 9. – С. 46-53.
3. Федоренко В. Г. Шляхи підвищення ефективності інвестицій в Україні / В. Г. Федоренко. – К. : Науковий світ, 2003. – 724 с.

Прокопишак В., Чопик О., Сущенко А. Напрями зміцнення інвестиційної діяльності підприємств

Обґрунтовано напрями вдосконалення процесу формування інвестиційних ресурсів підприємств. Звернуто увагу на те, що формування інвестиційних ресурсів є важливою частиною стратегії розвитку підприємств. За допомогою математичного моделювання розраховано потреби в інвестиціях, зокрема для основних засобів. Обґрунтовано напрями зміцнення активів підприємств.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційна діяльність, підприємство, основні засоби, амортизаційна політика.

Prokopyshak V., Chopyk A., Sushchenko A. Directions strengthening investment business enterprises

In the article the direction of improving the process of investment resources companies. Attention is paid to the fact that the formation of investment resources is an important part of the strategy of business development. Using mathematical modeling estimated investment needs, particularly for fixed assets. The ways of strengthening firms' assets.

Key words: investing, investment, enterprise, fixed assets, depreciation policy.

Прокопишак В., Чопик О., Сущенко А. Направления укрепления инвестиционной деятельности предприятий

Обоснованы направления совершенствования процесса формирования инвестиционных ресурсов предприятий. Обращено внимание на то, что формирование инвестиционных ресурсов является важной частью стратегии развития предприятий. С помощью математического моделирования рассчитаны потребности в инвестициях, в частности для основных средств. Обоснованы направления укрепления активов предприятий.

Ключевые слова: инвестиции, инвестиционная деятельность, предприятие, основные средства, амортизационная политика.